

En conclusió, cal felicitar-se de la publicació d'aquesta obra, no només perquè posa a l'abast tot un material que seria difícil de consultar altrament, sinó per les aportacions metodològiques que són d'interès per a tothom que estudiï la toponímia de qualsevol zona, encara que no sigui especialista en el Franc Comtat. Cadascun dels articles desvetlla l'interès del lector per un aspecte o altre. I el conjunt constitueix una lliçó magistral de com fer estudis toponímics.

Maria-Reina BASTARDAS I RUFAT
Universitat de Barcelona

COMELLAS, Pere (ed.) (2024): *El valor de la diversitat lingüística. Textos de Carme Junyent*. Benicarló: Onada Edicions, 194 p.

Uns mesos després de la mort de Carme Junyent, el setembre de 2023, apareix aquesta antologia de textos, elaborada pel seu col·laborador més proper, Pere Comellas; la proposta parteix d'un altre lingüista i també editor, Miquel Àngel Pradilla. Els textos que hi trobem pertanyen a tota mena de fonts: obres acadèmiques o de divulgació, tant d'articles com de llibres, en alguns casos íntegres i en altres de manera fragmentària. Com explica Comellas a la introducció, «La singularitat de la lingüista Carme Junyent» (p. 9-18), la tria de textos s'ha fet mirant de reflectir aspectes de la trajectòria i les idees de Junyent en el camp de la lingüística. Aquesta «singularitat» a què al·ludeix es concreta, segons Comellas, en la convicció de Junyent que totes les llengües són iguals i que la convivència interlingüística s'ha de basar en la igualtat de condicions. En cita també dues frases: «reconèixer per ser reconegut» i «conviure sense renunciar a la diversitat», dues divises força difoses que condensen una part important del pensament de la lingüista.

Els textos estan agrupats en cinc apartats, que corresponen a alguns dels temes en què més va treballar Junyent: la diversitat lingüística al món, la diversitat lingüística a Catalunya, el futur del català i el llenguatge inclusiu. No s'hi ha incorporat la recerca en africanística, més acadèmica i especialitzada. El cinquè apartat és un recull de fragments molt breus de l'autora i, finalment, trobem una nota sobre la seva trajectòria.

Certament la tria de Comellas configura una versió reduïda i molt accessible del pensament de Carme Junyent, que es troba escampat en múltiples publicacions de diversa mena. Els primers tres capítols del llibre podríem dir que formen el cor de la seva obra. En tots tres es parteix de la mateixa perspectiva, d'una concepció global i local alhora sobre la diversitat lingüística. Al primer, «El valor de la diversitat i les amenaces que l'assetgen» (p. 19-73), se'ns presenta la situació de crisi extrema en què es troba el patrimoni lingüístic mundial, i les condicions i els processos que duen les llengües a la substitució. Un fet remarcable és que les societats multilingües són més resistents a la pèrdua de diversitat lingüística, mentre que les societats bilingües ho són molt menys. De fet, Junyent identifica el bilingüisme social com una condició imprescindible per a la substitució. Evidentment, també es repassen un munt d'aspectes pels quals les llengües són importants, més enllà de la comunicació. En aquest apartat trobem, a més, una crítica contra la planificació lingüística convencional, que Junyent proposa substituir per una planificació ecolingüística que deixi de calcar els models que han fet servir les llengües dominants per imposar-se i se centri en sistemes de comunicació horitzontals.

Després d'un breu subapartat sobre les tries lingüístiques i la literatura, s'inicia el segon apartat, «Les llengües a Catalunya: llengua i immigració» (p. 75-88). Més enllà de presentar les llengües parlades a Catalunya i l'inventari de les 300 llengües del GELA, la lingüista nega que aquesta nova diversitat sigui una amenaça per al català, ja que una societat multilingüe més aviat afavoreix la supervivència de la llengua.

Arribem a «El futur del català» (p. 89-139), que s'inicia amb un fragment d'un article de 1999, publicat a la *Revista d'Igalada*, on per primer cop afirma que el català mostra símptomes d'amenaça, examinant-lo sota el punt de vista del procés habitual de la mort de llengües. En aquest article Junyent destaca el procés de bilingüització i el fet que el castellà sigui la llengua no marcada. Tot seguit trobem

fragments del llibre *El futur el català depèn de tu*, aparegut el 2020. En aquest llibre insisteix en el valor de la diversitat lingüística i en el perill del bilingüisme social: el català només pot sobreviure en un context multilingüe. Com havíem anunciat, una mateixa concepció per a totes les llengües i per a cadascuna, per a la visió global i per a la local.

No es podia fer una tria de textos de Carme Junyent sense incloure-hi un capítol dedicat a les seves crítiques contra l'anomenada llengua no sexista, un àmbit al qual es va dedicar molt en els darrers anys, li va donar molta visibilitat (li va costar fins i tot insults) i és l'únic aspecte pel qual la coneixen determinats públics. Efectivament, al quart apartat, «Llengua i gènere» (p. 141-163), trobem fragments de tres articles, entre els quals «Contra la dictadura lingüística», publicat a *l'Avui* el 2009.

Al cinquè apartat, «Unes quantes perles» (p. 165-185), s'hi ha aplegat un recull de citacions de textos de Carme Junyent. Es tracta de fragments breus, gairebé eslògans (com diu Comellas), que condensen les idees principals de l'autora. La major part d'aquests fragments provenen d'una tria col·lectiva feta per les persones que van participar en un homenatge a la lingüista el 10 de novembre de 2023 a la Universitat de Barcelona, acte en què cadascú havia d'escollir un fragment de Junyent per llegir en veu alta. Clou el llibre una «Nota biobibliogràfica» de Carme Junyent (p. 187-194), que recull bàsicament la seva trajectòria acadèmica: publicacions, recerca, organització d'activitats...

En definitiva, aquest llibre és una bona eina per a qualsevol que vulgui introduir-se fàcilment en el pensament i en l'obra de la lingüista masquefina o qualsevol que vulgui repassar-ne les aportacions principals. Tothom qui s'hi endinsi podrà copsar-ne aquella singularitat que la caracteritzava, tant pel que fa a la seva obra com a la globalitat de la seva figura. El discurs característic de l'autora, molt accessible, el fa útil també per al món de l'educació.

Cal dir que aquest és un dels diversos llibres de textos de la lingüista que han aparegut pòstumament, i que mostren la importància i l'originalitat de la seva obra, i alhora l'estima personal per una figura que destaca per un vessant acadèmic i docent (la mestra), i per una gran dedicació a la divulgació. En aquests aspectes i en molts altres, la trobem i la trobarem a faltar.

Mònica BARRIERAS
Universitat de Barcelona

DEPAU, Giovanni / LAI, Jean-Pierre (2023): *Voci e cultura della Sardegna: etnografia di un'isola. Voix et culture de la Sardaigne: ethnographie d'une île*. Alessandria: Edizioni Dell'Orso, 184 p.

Il volume è frutto del lavoro di anni di ricerche sul campo operate in momenti storici e contesti socio-linguistici profondamente diversi e rappresenta una raccolta di etnotesti che ci dà informazioni interessanti sulla variazione linguistica di tutto il territorio della sardofonia.

La pubblicazione di questo materiale, inoltre, ci consegna dati assai importanti utili alla ricostruzione diacronica di alcuni fenomeni attestati nelle generazioni presenti dei parlanti e, contemporaneamente, ci dà informazioni sul sardo della diaspora che, pur recentemente documentato,¹ risulta ancora poco descritto.

Come prima notazione di massima, rilevo che, forse, sarebbe stata opportuna una suddivisione più chiara tra i due tipi di etnotesti presenti nel volume. Come gli stessi autori osservano, infatti, il materiale di Michel Contini è stato interamente raccolto nella Sardegna degli anni '60, '70 e '80 del secolo scorso ed ora, dopo un meritorio lavoro di restauro delle bande magnetiche di quegli anni, è stato qui parzial-

1. Per quanto si sia al corrente di parlanti sardo *Heritage* il fenomeno risulta pochissimo documentato. Riguardo alla Francia il materiale a disposizione degli autori potrebbe essere confrontato con quello, ancora inedito, recentemente studiato in Pisano / Piunno / Ganfi (2023) e Mura / Pisano (2024).